

Na Erasmus+ tjednu za gostujuće knjižničare iz zemalja Europske unije u Sveučilišnoj knjižnici u Utrechtu u Nizozemskoj sudjelovala sam u svibnju 2018. godine. Utrecht je poznat kao studentski grad, udaljen sat vremena vožnje vlakom od Amsterdama. Bilo je to zaista jedno vrijedno iskustvo jer sam posjetila knjižnice koje, ne samo da su izgledom futurističke, već i svojim službama i uslugama daleko više naginju digitalnom svijetu nego onom tradicionalnom, papirnom.

U programu je sudjelovalo 10 knjižničara iz 8 zemalja – Malte, Austrije, Finske, Latvije, Francuske, Italije, Velike Britanije i Hrvatske. Tjedan je bio organiziran s ciljem intenzivnog stručnog usavršavanja knjižničara u polju otvorene znanosti, otvorenog pristupa znanstvenim publikacijama, upravljanja istraživačkim podacima, digitalne humanistike i otvorenog obrazovanja.

Erasmus+ tjedan održavao se u jednoj od dvije impresivne zgrade Sveučilišne knjižnice u Utrechtu. To je zgrada Uithof ili kako ju popularno zovu, “crna zgrada”, koja se nalazi u kampusu. Druga zgrada je “bijela zgrada” i nalazi se u samom centru grada. Naime, prvobitna Sveučilišna knjižnica je bila smještena u centru grada Utrechta od 1636. godine (nasljednica Gradske knjižnice iz 1584. godine). U ranom 19. stoljeća, prema naredbi nizozemskog kralja Louisa Bonapartea, zgrada se knjižnice fizički spaja s okolnim zgradama. Zbog širenja fonda, 2004. Sveučilišna knjižnica se dijeli na tradicionalnu “bijelu zgradu” i modernističku “crnu zgradu” na novoj lokaciji.

Fotografija br. 1. Zgrada Uithof ili "crna zgrada", jedna od dvije zgrade Sveučilišne knjižnice u Utrechtu

Fotografija br. 2. Unutrašnjost zgrade Uithof

“Crna zgrada” ili Uithof zgrada sagrađena je 2004. godine s implementiranim zanimljivim dizajnerskim rješenjima. Primjerice, jedinstvena dizajnerska sjenila na prozorima se podešavaju automatski i to softverom koji prati trenutne vremenske uvjete. Zgrada je izvana sačinjena od pretežno staklenih površina, u crnoj boji koja prevladava izvana i iznutra, dok su podovi uglavnom bijeli, a knjižničarski pultovi crvene boje. U zgradi su ujedno i spremišta knjižnične građe na nekoliko lokacija, domišljato skrivena u crnim zidovima. Premda knjižnični fond broji impresivnih 4 milijuna knjiga, knjižnica je stavila naglasak na sjedeća mjesta za studente, odnosno na prostor čitaonice. Tako šetajući knjižničnim prostorom imate osjećaj prostranosti i otvorenosti jer veći dio prostora zauzimaju mjesta za rad korisnika, dok je u slobodnom pristupu “samo” oko milijun i pol knjiga.

Fotografija br. 3. Pultovi za samostalno zaduživanje i razduživanje građe

Prvi dan programa imali smo priliku poslušati kratke prezentacije svakog od sudionika Erasmus+ tjedna. Izlaganja su bila vezana uz knjižnicu iz koje knjižničar/ka dolazi, kao i uz područje za koje je specijaliziran/a. S obzirom da su sudionici uglavnom dolazili iz velikih sveučilišnih knjižnica, opisivali su knjižnice koje imaju posebne odjele za otvorenu znanost i primjerice, urede za upravljanje repozitorijima. Sukladno tome, njihova zanimanja nisu bila samo knjižničarska već npr. službenici za istraživačke podatke i koordinatori repozitorija. Ipak, premda sudionici po zanimanju i obrazovanju

nisu bili isključivo knjižničari, njihovi uredi i odjeli su u pravilu smješteni u okvire sveučilišnih knjižnica.

Fotografija br. 4. Jedan od sastanaka s voditeljicom knjižnice o najaktualnijoj temi u Nizozemskoj znanosti - otvorena znanost

Drugi smo dan slušali izvrsno predavanje o otvorenom pristupu predavača Jeroena Sondervana, izdavačkog savjetnika, te Jana de Boera, predmetnog stručnjaka u društvenim znanostima. Naglasili su kako su teme otvorenog pristupa znanstvenim publikacijama i otvorene znanosti vrlo aktualne na Sveučilištu u Utrechtu, ali i u cijeloj Nizozemskoj znanosti. Ne samo da se o tom području informacijskih znanosti govori, već se riječi provode u djelo. Nacionalna je politika usmjerena na otvoreni pristup znanstvenim podacima i publikacijama, a tako i politika Sveučilišta u Utrechtu, koje si je zadalo cilj da će do 2020. svi znanstveni i stručni članci Sveučilišta u Utrechtu biti u otvorenom pristupu. U tom duhu knjižnica zaista pomaže otvorenu znanost. Uz politiku otvorenog pristupa, predavači su predstavili i razvijeni inkubator model za izdavanje znanstvenih i stručnih časopisa. Inkubator u sastavu Sveučilišne knjižnice potpomaže znanstvene i stručne časopise kroz prvih 6 godina, i to i financijski i prostorom, dok se potpuno ne uzdignu i ne osamostale.

Također, odlično predavanje Jeroena Bosmana, predmetnog stručnjaka iz područja geoznanosti i Stephanie Paalvast, stručnjakinje za knjižnične zbirke. Na primjerima su vrlo zanimljivo prikazali važnost i razlike između bibliometrije i altmetrije te uputili na nekoliko mrežno dostupnih alata za olakšavanje posla informacijskih stručnjaka pri izradi bibliometrijskih i altmetrijskih izvješća. Također, slušali smo i vrijedna izlaganja o pravima izdavanja u otvorenoj znanosti.

Treći dan Erasmus+ tjedna slušali smo zanimljivo predavanje Tesse Pronk koja je u Knjižnici zaposlena na poziciji "Data Specialist" i Otta Langea koji je "Metadata Specialist". Stručnjaci za (meta)podatke su nam prezentirali ustrojstvo i način funkcioniranja Sveučilišta u Utrechtu, položaj u politici otvorene znanosti te svoje položaje i uloge u Sveučilištu kao stručnjaka u svojim područjima. Istaknuli su kako je Knjižnica važna karika pri ostvarenju ciljeva Sveučilišta u trenutno najaktualnijoj temi, a to je otvorena znanost. Djelatnici Knjižnice koji izravno rade na otvorenoj znanosti su "Open Science Manager", "Data Specialist", "Metadata Specialist", "Data Manager For Your Project" te okosnica, djelatnici ureda "University of Utrecht Data Management Support". Neobična pozicija "Data Manager For Your Project" znači da su za početak zaposlena dvojica "Data Managera" kojima je isključivi prioritet rad na projektima istraživača, odnosno bave se upravljanjem istraživačkim podacima- oni ih prikupljaju s nekoliko lokacija, prenose, pročišćavaju, označavaju, arhiviraju na sigurnu lokaciju te omogućuju pristup. Dakle, bez obzira što rade posao "van knjižnice", oni su zaposlenici Knjižnice.

Na daljnjim radionicama, seminarima i predavanjima predstavljene su različite teme vezane uz službe i usluge Sveučilišne knjižnice u Utrechtu. Istaknuto je kako se ulaže trud da se održi izravan kontakt između Knjižnice i pojedinih fakulteta na Sveučilištu. U svrhu jasne i nedvosmislene komunikacije te prevladavanje fizičke udaljenosti Knjižnice od fakulteta, uloženo je u edukaciju predstavnika pojedinih fakulteta po pitanju otvorene znanosti da bi mogli uputiti znanstvenike i istraživače tijekom istraživačkog procesa u mogućnosti koje nudi Knjižnica. Također, uložili su znatna sredstva u online seminare i tečajeve za primjerice pisanje DMP-a ili "Data Management Plana". Od usluga za studente imali smo se priliku upoznati s "Utrecht Centre for Academic Teaching" i "Skillslab" službe čiji uredi "stanuju" u Knjižnici i nude usluge studentima. Osoblje tih ureda nisu zaposlenici Knjižnice nego Sveučilišta i primarno se financiraju iz projekata. Zanimljivost i inovativnost Sveučilišne knjižnice u Utrechtu su paleta službi i usluga za znanstvenike,

nastavnike i studente koje nisu izravno njihove, ali koriste prostor Knjižnice u svrhu što raznovrsnije i kvalitetnije usluge na korist svim sudionicima obrazovnog procesa.

I za kraj ovog eseja nekoliko fotografija prekrasnog gradića Utrechta, centra studentskog života najvećeg sveučilišta u Nizozemskoj.

